

גליון מס' 151 לפרשת ויצא pinchasf@gmail.com	עלה רעיון לפרשת השבוע ע"י פינחס פרקש שנה רביעית
---	---

אחת ביקש שתיים קיבל

"ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חינום הגידה לי מה משכורתך. וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל. ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה. ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. ויאמר לבן טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר שבה עמדי. ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה. ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה. ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה. ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אותה אליו ויבוא אליה. ויתן לבן לה את זלפה שפחתו ללאה בתו שפחה. ויהי בבוקר והנה היא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רימיתני. ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה. מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבודה אשר תעבוד עמדי עוד שבע שנים אחרות. ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה. ויתן לבן לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה. ויבוא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה ויעבוד עמו עוד שבע שנים אחרות."

1. הצעת המשכורת

- מה מקור הנדיבות של לבן עד כדי שהוא מציע שכר ליעקב בעבודתו?
- מדוע מדבר הכתוב על יופים של בנות לבן?
- מדוע מדגיש יעקב "בתך הקטנה"?
- מה פשר ההערה של לבן כי באמת עדיף שיעקב ישא את רחל במקום איש אחר?
- מדוע מציע יעקב שכר כה גדול בתמורה לרחל?
- מדוע מזכיר הכתוב את הרגשתו של יעקב בזמן השבע שנים?

פתיחת לבן:

מהו "הכי אחי אתה"? 1

"הכי אחי אתה" – לשון תימה, וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חינום. רש"י

מה טמון בהצעת לבן? 1

לא סיפר הכתוב שהיה יעקב עובד אותו. ויתכן כי מעט שאמר "וישק את צאן לבן אחי אמו" לא יצא הצאן מידו כי בראותו את רחל כי רועה היא, חמל עליה שלא תשוב לרעות צאן עוד והיה רועה אותן באהבתו אותה.

ואפשר עוד לומר כי לבן דבר בערמה, אמר לו מתחילה כי עצמו ובשרו הוא ויחמול עליו כאשר יחמול האדם על עצמו ועל בשרו. וכאשר ראה שהיה יעקב מתעכב שם מתפרנס מאשר ללבן, אצר לו "הכי אחי אתה ותעבדני חינום", כי ידעתי כי **מעט תעבוד אותי כי איש מוסר אתה ולא תתפרנס משל אחרים. וגם אני איני רוצה שתהיה העבודה שתעבדני חינום בלא משכורת שלמה. והגידה לי מה תבקש אתה במשכורתך ואתן.** אז הכיר יעקב דעתו ואמר שיעבוד אותו ז' שנים ברחל. והעבודה מן הסתם היא **מרעה הצאן כי לה היו צריכים ובה היו מדברים.** רמב"ן

מה טמון בהצעת לבן? 2

קשה, מי אמר לו חינום הוא עובדו, ועוד לו יהיה כדבריו ומה בכך אם עבדו חינום, ואם רצונו לומר שהוא שונא מתנות כן יחיה הלא מצינו לו שאוהב הגזל ומכל שכן שיהיה חפץ בניתן לו ברצון.

אכן שפתותיו בררו מללו כי לא בא אלא להמעיט שכרו של יעקב. והן אמת אם היה יעקב כאחד הכסלים לא יקפיד עליו שנתכוין לזה אז או שיתן דעתו אחר כך ויעלים לבן עיניו ממנו לעובדו חנם. אלא למה שקדם לו שהודיע שיערים גם הוא עם הערום לזה רצה לגלות. והוא אומר "הכי אחי אתה" – ערום כמותי, כדרך אומרו "אחי אביה הוא". וכמו שנודע לו ממעשיו אשר סיפר לו.

"ועבדתני חנם" – פירושו, היאמן שתעבוד חנם, הא וודאי שתבוא בטענה לבסוף ותיקח מה שראוי לקחת במשפט, לזה אני רוצה שתגלה דעתך הגידה לי וכל תנאי שבממון קיים. אור החיים

מהו"ה הכי אחי אתה? 2

"הכי אחי אתה" – כי פועל העובד ולא התנה מתחילה כמה יהיה שכרו ישלמו לו שכר פעולתו כפי מנהג המדינה לשלם לשכיר בשכרו. אבל העובד את אחיו אין על זה קצב ומנהג ותוכל לתבוע שכר שאין לו קצבה. ובוודאי תבקש אחר כך שכר הרבה שאין לו שיעור. לכן, "הגידה לי" – תיכף "מה משכורתך" שלא יהיה בינינו אחר כך טענות ודין ודברים. מלבי"ם

מה טמון בהצעת לבן? 3

הרי זה קו אופייני ליעקב. במשך חודש ימים כבר עבד לו מרצון. יעקב לא ביקש לאכול לחם חסד ואכן עבודתו זאת היתה כנראה חשובה למדי. וגם איש צר עין כלבן שוודאי חישב שכר עבודה כנגד הפסד מזון ולינה, גם הוא לא היה יכול שלא להודות שהעבודה נעשתה כמעט בחנם. נוח היה לו לרתק את יעקב על ידי שכר, שמא יישמש מידיו פועל כה זרין.

רש"ר הירש

תאור בנות לבן:

מדוע מקדימה ומספרת לנו התורה על בנות לבן? 1

"וללבן שתי בנות" – הפסיק תשובת דבריו של יעקב כי לפי שהיו לו שתי בנות והקטנה מצאה חן בעיניו, לפיכך ביקש את הקטנה. רשב"ם

מדוע מקדימה ומספרת לנו התורה על בנות לבן? 2

"וללבן שתי בנות" – נתכוון הכתוב לומר שהיו ניכרות ומפורסמות שהגדולה היא לאה והקטנה היא רחל, שלא היה יכול לומר כי הגדולה היא הקרואה רחל. גם דקדק לומר הגדולה הקטנה לומר כי לא היו בגדר להחליפם ויעשה קטנה גדולה וירמה ליעקב בתת לו את לאה ויאמר כי היא הקטנה ששמה רחל, כי הגדולה היתה גדולה ביותר והקטנה קטנה ביותר. והוא אומר הגדולה – שהיתה לאה גדולה בפני עצמה, לא בערך רחל לבד היתה גדולה ממנה בשנה או שנתיים שהיכר אינו ברור כל כך. ורחל גם כן היתה קטנה ביותר בפני עצמה, לא בערך לאה לבד. כמו שתאמר כי לאה היתה בת כ' שנה ומעלה ורחל כבת ה' כבת ז' ומעתה אין מקום ללבן לרמות יעקב בתנאו.

אור החיים

מדוע מקדימה ומספרת לנו התורה על בנות לבן? 3

"וללבן שתי בנות" – יספר הטעם מה שיעקב התחייב תיכף בעבודה של שבע שנים, שלפי הסברא היה לבן מתרצה בעבודה של ג' שנים. וזה היה מד' טעמים:

1. כי "ללבן שתי בנות" – וירא יעקב פן ירצה דווקא שיקח את שתיהן והוא לא רצה בלאה.
2. "שם הגדולה לאה" ולא ירצה לתת הצעירה לפני הבכירה, או על כל פנים ירצה שימתין עד שלא תהיה לאיש אחר.
3. "עיני לאה רכות" ובוודאי יעשה לבן כל התחבולות שיקחה יעקב אחר שהיא בעלת חסרון.
4. מצד ש"רחל היתה יפת תואר" ויעקב אהב אותה וידע שבעבור זה ירצה בעדה שכר הרבה.

מלבי"ם

מהו "רכות"? 1

"רכות" – שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן.

מהו "תואר"? 1

"תואר" – הוא צורת הפרצוף.

מהו "מראה"? 1

"מראה" – הוא זיו קלסתר.

רש"י

מהו "רכות"? 2

"רכות" – כמשמעו. ויש שואלים למה היה כן בעבור שחשבו שמחשבות ה' כמחשבותיהם וכל הנבראים ראויות צורתן להיות שוות.

מהו "תואר"? 2

"תואר" כל איבר כעין והאף והפה יפה ומראה הכל יפה, או מראה על עין הפנים הנראה.

ראב"ע

מהו "רכות"? 3

"רכות" – נאות. וכלה שענינה נאות אין כל גופה צריך בדיקה. ועיניים שחורות אינן רכות כלבנות.

מהו "תואר"? 3

"יפות תואר" – דפוס החוטם והפה והלחיים.

מהו "מראה"? 2

"יפת מראה" – לבן ואדמדמ.

רשב"ם

מהו "תואר"? 4

"יפת תואר" – יפת התמונה.

מהו "מראה"? 3

"יפת מראה" – בצבע העור, שהיה צח ואדום, כי אמנם הצבע הוא מושג לחוש הראות.

ספורנו

מדוע מספר הכתוב על יופיין של לאה ורחל?

אין ראוי לספר הכתוב גנאי הצדקת אם הבנים שבטי קה חס ושלום, אלא נתכוון להודיע שאין מציאות ללבן להחליפם כי משונית היתה לאה מרחל, כי לאה מלבד שלא היתה יפיפיה אלא שעוד לה שענינה רכות והוא ענף מכיעור הגוף. ורחל לא מלבד שלא היה בה כיעור אלא שהיתה יפת תואר ויפת מראה ומעתה הרי ננעלו בפני לבן אופן הרמאות ובטלו רמאותיו.

"יפת תואר ויפת מראה" – שיש שתי בחינות ביופי. הא' בכל פרט ופרט כמו שתאמר העינים האף הצוואר. והב' היא כללות הפנים וכללות הגוף.

לכן אמר שהיו פרטיה כל אחד יפה בפני עצמו וגם בדרך התקבצותם יחד.

מהו "מראה"? 4

"יפת מראה" – שהיה לה חן שיתאוה לה כל רואה.

אור החיים

מהו "רכות"? 4

"עיני לאה רכות" – היו נאות אבל מפני רכותן לא היתה יכולה לרעות בצאן משום שאור השמש היה מזיק להן.

הנצי"ב

מהו "רכות"? 5

במקום לומר, לאה היתה יפה פחות, הרי זו לשון נקיה להבליט ולקלס את מה שהיה יפה גם בה. ענינה היו רכות ועדינות, בניגוד לרחל שהיתה כולה יפה.

רש"ר הירש

הצעת השכר על ידי יעקב:

מהו "אעבדך שבע שנים"? 1

"אעבדך שבע שנים" – הם ימים אחדים שאמרה לו אמו "וישבת עמו ימים אחדים".

מהו "ברחל בתך הקטנה"? 1

"ברחל בתך הקטנה" – כל הסימנים הללו למה, לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו "אעבדך ברחל", ושמא תאמר רחל אחרת מן השוק, תלמוד לומר "בתך". ושמא תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר "הקטנה". ואף על פי כן לא הועיל שהרי רימהו.

רש"י

מהו "אעבדך שבע שנים"? 2

"אעבדך שבע שנים" – אין ספק שלא היה הצדיק נושא אשה ומעמיד בנים אם לא היה בידו לפרנסם, בפרט בשאר וכסות. ולכן אין לחשוב שלבן שהיה בעל ממון יתן לו בנותיו אם לא היה בידו לפרנסם. אם כן באומרו "במקלי עברתי" היתה הכוונה שלא היה בידו אז מקנה ולא דרך לעשות מלאכה להרוויח ולהתפרנס בה. ועניין העבודה בשביל רחל היה למוהר, כמנהגם שהיו נותנים מוהר לאב שיתן את בתו. ומה שאמרו אחר כך "כי מכרנו" היה שחשבו בענותן שהיה המוהר יותר מו הראוי בשבילם.

מהו "ברחל בתך הקטנה"? 2

"בתך הקטנה" – כי תוך שבע שנים יהיה עת דודים ותוכל בין כך להשיא הגדולה.

ספורנו

מהו "ויאהב יעקב את רחל"? 2

"ויאהב יעקב את רחל" – לא לצד יופיה אלא לצד מה שהיא רחל בת זוגו.

או על דרך אומרם – בדין זיווג תלמיד חכם שצריך שתהיה לו אשה נאה כנגד יצר הרע. והגם כי ישתנה יעקב למעליותא שמושלל מיצר הרע, עם כל זה התורה תלמד לאדם דעת.

מהו "אעבדך שבע שנים"? 3

"אעבדך שבע שנים" – צדיק זה יכוון תמיד להכניע עצמו שבע. וגם בהשתחויתו לאחיו ז' פעמים. והוא סוד שבע יפול צדיק וקם אחרי נופלו. ואולי שנתן שוויה במה ששעבד עצמו ז' שנים שהוא יותר מכדי שני עבד עברי.

מהו "ברחל בתך הקטנה"? 3

"ברחל בתך הקטנה" – ברחל ולא בלאה, בתך ולא רחל אחרת מן השוק, הקטנה שלא תחליף שמות בנותיך ותקרא לגדולה רחל, הקטנה אני אומר ולא הגדולה ולא יועיל לך שינוי השם שתקרא לה רחל.

אור החיים

מהו "אעבדך שבע שנים"? 4

הבין יעקב דלשון רבקה "ימים אחדים" כוונתה לשבע שנים. משום דעד שבעה נקראו במספר שנים שלושה. ומה שאמר יעקב שנים ולא אמר שבוע משום שהייתה כוונתו משעה זו עד ראש השנה ולא מעת לעת. וגם כאן "כימים אחדים" משום שלא היו שבע שנים שלמות.

הנצי"ב

מהו "ברחל בתך הקטנה"? 4

שחשב בדעתו שרחל מצד שהיא יפת תואר ושאוהב אותה צריך לעבוד ג' שנים. וכדי שלא יתנה עימו שיקח גם את לאה עמה צריך עוד שתי שנים וכל זה נכלל במה שכתוב "ברחל בתך" ומצד שיתן לו הצעירה לפני הבכירה ולא יצטרך להמתין יעבוד עוד שתי שנים. מלבי"ם

תגובת לבן להצעת יעקב:

מה פשר התנצלות לבן "טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר"? 1

"טוב תתי" – צריך לדעת לאיזה עניין אמר כן לבן. גם איך יוצדק לומר "טוב תתי" אם אחר לא יעבוד. ואולי ששיקר לבן בזה ורמז לו כי יש אחר שיעבוד כמו כן בעד רחל. ועוד קשה איך יוצדק לומר "תתי" לשון מתנה כיוון שהוא עובד בעדה שבע שנים שהוא כדי דמיה. כי הלא תדע שהקונה עבד עברי שש שנים יעבוד והרי הוא נתן שווייו בעד שוויית רחל. עוד צריך לדעת אומרו "שבה עימדי" שהוא שפת יתר.

אכן מחשבתו הרעה ניכרת מתוך דבריו, כי נתכוון לרמות לתת לו לאה כמו שעשה אחר כך. ולזה הקדים לדבר אליו כדברים האלה וזה הוא שיעור דבריו "טוב תתי אותה לך" – לשון מתנה. לשלול כי אין זה מכר לומר לו לבסוף אותה קניתי ממך. וחש שיבין יעקב שבתורת מתנה מוחלטת הוא נותנה ולבסוף יבוא עליו בטענת הבה שכר שבע שנים שעבד, לזה אמר כי העבודה שעובד עימו תהיה בעד מה שבוחר בו יותר מאיש אחר וזה הוא שיעור הכתוב "טוב תתי אותה לך" ואבחר בך לצד מה שאתה עובד עימי, מתתי אותה לאיש אחר בלא עבודה, ולעולם אין זה שוויה של רחל ולא בבחינת מכר הוא מכניסה.

מהו "שבה עימדי"? 1

"שבה עימדי" – מתנה עליו שישב עימו ולא ירחיק נדוד ויעבוד מרחוק, אלא עמו ישב כל זמן העבודה שתהיה עיניו פקוחות על עבודתו.

עוד הערים לומר אליו שישב עימו עד עולם ולא הוצרך להשביעו על הדבר מפני שהם דברים הנקנים באמירה. וטענה זו היה בדעתו לטעון כנגד יעקב כשיצטרך. ולזה ציוה ה' אליו "השמר לך פן תדבר עם יעקב" ויעקב לא עשה שמירה לזה, כי דברי לבן דברם אליו בדרך חיבה על זה הדרך ולמי אתן טוב ממך שב בני עימדי – כי אנשים אחרים אנחנו ולבבו לא כן יחשוב.

אור החיים

מה פשר התנצלות לבן "טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר"? 2

אחר שראה לבן שיעקב מתנה בפירוש שלא יתן לו רק את רחל ושבעבור זה יעבדנו שנים רבות, השיב בערמה, אינך צריך לעבוד כלל תחת נשואי בתי כי "טוב תתי אותה לך" ולא לבד שאיני רוצה עבודה בעבור זה, בהפך "שבה עימדי" לא תעבוד כלל רק תשב ואני אכלכל בעבור שתשא ביתי. ובזה השמיט את עצמו מכל התנאים שלפי זה מה שיעקב שמר צאנו לא היה בתורת עבודה בעד בנותיו רק נדבה וחסד. וכשאמר אחר כך "לא יעשה כן במקומינו", לא היה יכול יעקב לומר הלא תנאי היה דברינו שאקח הצעירה קודם, כי לא היו תנאים ביניהם כלל.

מלבי"ם

מה פשר התנצלות לבן "טוב תתי אותה לך מתתי אותה לאיש אחר"? 3

"מתתי אותה לאיש אחר" – ביאר לו שלא כמובן מדברי יעקב שיתננה אותה מיד לאשה ואחר כך יעבוד שבע שנים כמו שעשה בשבע השנים השניות. כי הוא לא נתרצה ליתנה לו אלא בעת שיגיע העת לתתה לאישה לאיש אחר. וכסבור יעקב שהוא משום שהיא קטנה עדיין.

מהו "שבה עימדי"? 2

"שבה עימדי" – שבה בעסק העבודות עד בוא העת להשיאה.

הנצי"ב

לבן מקדים ופונה בהצעה ליעקב למתן שכר בתמורה לעבודתו.

יעקב מוגדר על ידי לבן "אחי".

- שלא תעבדני חנם. – רש"י
 - חמל עליו כמו על בשרו. – רמב"ן
 - ערום כמותו. – אור החיים
 - העובד עם אחיו אין שכרו קבוע בהלכות המדינה. – מלבי"ם
- האח הוא דימוי או לחמלה או לתכונה דומה, או לחשש בנוגע לממון.

לבן מצדיק את פנייתו שמא יוצר מצב בו יעקב "ועבדתי חנם"

- תעבוד אותי כי איש מוסר אתה ולא תתפרנס מאחרים, ואיני רוצה שהעבודה תהיה חנם בלא משכורת. – רמב"ן

- לא תעבוד חינם וודאי שתבוא בטענה לסוף ותיקח במשפט, לכן תאמר תנאי שיהיה קיים. – אור החיים
 - תתבע כאח העובד אצל אחיו שאין שיעור לשכרו. – מלבי"ם
 - נוח לו ללבן לרתק את יעקב על ידי שכר, שמא יישמט מידיו פועל כה זריז. – רש"ר הירש
- על פי הרמב"ן והרש"ר הירש יש דאגה כנה למשכורת ליעקב, אבל על פי האור החיים והמלבי"ם לבן מבטח את עצמו מפני תביעת שכר גדולה.

יש תאור יופיין של בנות לבן

1. "רכות"
 - מבכי. – רש"י
 - כמשמען. ראב"ע
 - נאות. – רשב"ם הנצי"ב
 - יפה פחות מרחל. – רש"ר הירש
 2. "תואר"
 - פרצוף. – רש"י
 - כל איבר. – ראב"ע
 - דפוס הפנים. – רשב"ם
 - יפת התמונה. – ספורנו
 3. "מראה"
 - זיו קלסתר. – רש"י
 - לבן ואדום. – רשב"ם
 - בצבע העור. – ספורנו
 - חן ותואר לרואה. – אור החיים
- מדוע מזכיר הכתוב את יופיין של רחל ולאח?
- הקטנה מצאה חן בעיניו, לפיכך ביקש אותה. – רשב"ם
 - היו ניכרות ומפורסמות, הגדולה לאה והקטנה רחל – ההיכר היה ברור. – אור החיים
 - כי עקב לא רצה להמתין עד שהגדולה תנשא ולאח בעלת חסרון ולבן ירצה שיעקב יקחה. וכן כי רחל היתה יפת תואר ויעקב אהבה. – מלבי"ם
 - לא היתה מציאות להחליף בין רחל ולאח כי היו שונות לחלוטין. – אור החיים
- אם היו שתיהן יפות כפשוטן אם לאה לא היתה יפה כדעת חלק מן המפרשים, יעקב יבחר ברחל משום שהיא "יפת תואר".

יעקב עונה להצעת לבן בתחילה במשך זמן העבודה ובהמשך במהות השכר.

משך העבודה – שבע שנים,

- זהו "ימים אחדים" שאמרה רבקה. – רש"י, הנצי"ב
 - מוהר לאבי הכלה. – ספורנו
 - יעקב מכניע את עצמו ב-7. וכן נותן יותר משוויה של רחל. אור החיים
 - כדי שישא קודם ב-7 השנים את הגדולה. – ספורנו
 - מכיון שרצה את הצעירה לפני הבכורה הוסיף עוד שנים. – מלבי"ם
- מהות השכר "רחל בתך הקטנה",
- דייק כדי שלא ירמהו. – רש"י
 - שהיא בת זוגו והיא יפה ומתאימה. – אור החיים
 - הקטנה ללא שום שינוי. – אור החיים
- דומה כי יעקב מבטא היטיב את אשר הוא רוצה ולבן יכול לעמוד בדרישתו. יעקב יקיים בכך את הציווי של הוריו וישא אשה מבית לבן וגם לבן יהיה מרוצה כי התמורה שיקבל הרבה יותר מהמקובל והרגיל.

לבן אולי לא ציפה לבקשת שכר שכזה ומסכים ואומר כי יעקב בכל זאת עדיף מאיש אחר.

- הקדים "טוב תתי" להכין את רמאותו. "תתי" – מתנה ולא בתמורה. אור החיים
 - קודם עבד ואחר כך תקבל אותה לאשה. – הנצי"ב
- ולכן "שבה עימדי",
- שישב עימו ולא ירחיק. – אור החיים
 - שבה בעסק העבדות. – הנצי"ב
 - אל תעבוד רק תשב והעבודה היא רק חסד. – מלבי"ם
- לבן מקבל את ההצעה אך דבריו המגומגמים מבטאים כי הוא מחפש כך דרך שלא לעמוד בתנאי, והוא עוד יפתיע.

2. הנישואין ללאה – ברמאות

- מדוע קורא יעקב לרחל "אשתי" לפני שנשאה?
- מדוע עושה לבן משתה כה גדול?
- מדוע נוהג לבן ברמאות ואינו חושש שיתגלה הדבר?
- מה עניין נתינת השפחה ועוד בצמוד לחתונה?
- כיצד מגלה יעקב רק בבוקר שהיא לאה?
- מדוע מקבל יעקב את הסברו של לבן ולא תובע ממנו לקיים את אשר הבטיח?

בקשת השכר לעבודה על ידי יעקב:

מהו "ויעבוד יעקב ברחל"? 1

"ויעבוד יעקב ברחל" – היה מפרסם בשעת עבודה כי בעד רחל היה עובד והיא לו חלה עבודתו מלבן. גם מפרסם לשלול לאה, לבל ישכח הדבר ותהיה כפירה בינו לבינו. אור החיים

מהו "ויהיו בעיניו כימים אחדים"? 1

"ויהיו בעיניו כימים אחדים" – שחשב שהיה ראוי לתת מוהר רב מזה.

מהו "באהבתו אותה"?

"באהבתו אותה" – שאהבה מקלקלת השורה.

ספורנו

מהו "ויעבוד יעקב ברחל"? 2

יעקב לא הבין ערמת לבן ועבד ברחל דווקא שבע שנים מלאים. ותחת שלבן אמר שאין צריך לעבוד אותו בעבור זה היה אצל יעקב בהפך, שמרוב אהבתו אותה היה בעיניו כימים אחדים. שחשב בדעתו שעבודת שבע שנים הם רק ימים אחדים לפי ערך יקרת רחל ששווה הרבה יותר מזה. גם יאמר שאהבתו את רחל לא היה אהבת החשק, שהחושק יום לשנה יחשב לו, כי אהב אותה מצד כשרון מעשיה. לא מצד החשק עד שהשנים היו בעיניו כימים. ועל זה אמר "באהבתו אותה" כי אהבת החשק הוא אהבת עצמו, לא אהבת הדבר. אבל אהבת הטוב אוהב את הדבר הטוב לא את עצמו. ועל זה אמר "באהבתו אותה" שלא היתה אהבה חוזרת, ועל כן היו בעיניו כימים אחדים.

מלבי"ם

מהו "ויעבוד יעקב ברחל"? 3

"ויעבוד יעקב" – חזר והודיע שנתפייס גם בזה לעבוד לפני הנישואין שבע שנים.

מהו "ויהיו בעיניו כימים אחדים"? 2

"ימים אחדים" – מעת לעת.

הנצי"ב

מהו "מלאו ימי"? 1

"מלאו ימי" – שאמרה לי אימי. ועוד מלאו ימי שהרי אני בן פ"ד שנה ואימתי אעמיד י"ב שבטים.

רש"י

מהו "מלאו ימי"? 2

"כי מלאו ימי" – שבע שנים עבדתיך.

רשב"ם

מהו "ואבואה אליה"?

"ואבואה אליה" – נעשה הנישואין ולא האירוסין בלבד, כי חפץ להשיג נחלת ה' בנים.

ספורנו

מהו "שבוע זאת"?

מה שכתוב "מלא שבוע זאת" הכוונה על שבעת ימי משתה. ואני לא ידעתי כי שבעת ימי משתה תקנת משה רבינו לישראל, ואולי נאמר שנהגו בהם מתחילה נכבדי האומות כעניין אבלות. ומה שכתוב שאין מערבין שמחה בשמחה סמך בעלמא ממנהגי הקדמונים קודם התורה. ויתכן כי היה זה מחילוף משכורתו עשרת מונים, כי יעקב אמר לו מתחילה כי מלאו הימים ולבן שתק ונתן לו את לאה. ואחר כך אמר לו לבן "מלא שבוע זאת" כי עדיין לא מלאו ימי עבודת לאה וקודם זמני נתתיה לך. ויעקב שמע אליו וימלא אותם כדברי לבן כי מה יוכל לעשות והוא ברחל יחפוץ. ולכן לא אמר הכתוב בתחילה ויהי במלואת הימים ויאמר יעקב. ועוד יתכן לומר כי כאשר היה בשנה השביעית אמר יעקב ללבן "הבה את אשתי כי מלאו ימי", שזו שנת מלאת הימים.

או שאמר "מלאו" בעבור שהיו קרובים להמלא וחשובים כמלאים. וזה טעם "ואבואה אליה", כלומר לא שתתן אותה ואלכה, אבל שאשאנה ואשלים מעט הימים אשר עלי, כי מעתה לא תירא ממני שאעזבך.

ואחרי כן אמר לו לבן "מלא שבוע" – השנים של לאה זאת, כי אולי בעבור שעברתי על דעתך לא תשלים אותן, או כדי שיהיה ידוע מתי התחילו ימי עבודת רחל ואז אתן לך האחרת בעבודה אשר תעבוד עמדי לאחר הנישואין.

רמב"ן

מהו "ויאמר יעקב הבה ואבואה אליה"? 1

"ויאמר יעקב הבה" – טעם אומרו "ואבואה אליה" והוא לשון בלתי נכון לצדיקו של עולם. אלא לפי שאמר שלא קניתי אותה במה שעבדתי וצריך אני לקנותה בביאה, שהרי המקדש במלווה אינה מקודשת.

או שאמר הרי היא כבר אשתי והוסיף כדי לשלול מדעתו לבל יחשוב שעדיין לא קנאה.

אור החיים

מהו "ויאמר יעקב הבה ואבואה אליה"? 2

כבר נקראה אשתו במה שנתייחדה לו, היינו משעה שנתפרסם הדבר כמו בן נח.

הנצי"ב

מהו "ויאמר יעקב הבה ואבואה אליה"? 3

הוצרך לומר כן כי לא היה יכול לקדשה בשכר עבודה שעבד שבע שנים. ואחר שהדין הוא שבקטנה צריך אביה דווקא למוסרה לקידושין, לכן היה צריך לומר "הבה את אשתי" ושיקנה אותה בביאה.

מלבי"ם

מהו "ויאמר יעקב הבה ואבואה אליה"? 4

"הבה" לשון הזמנה, קריאה להחלטה חדשה שטרם הוזכרה עד כה. עם תום תקופת העבודה כבר היתה רחל אשתו, כבר הושלמו הקידושין ועתה הוא דורש את שלו.

רש"י הירש

החתונה:

מהו "ויאסוף לבן את אנשי המקום"? 1

"ויאסוף לבן את אנשי המקום" – כדי שיסכימו על המנהג שלא לתת הצעירה לפני הבכירה. ושיבוש יעקב לגרש את לאה מפני הפרסום ושלא יבדוק יעקב אם היא לאה או רחל, כי יסמוך שלא ירמה אותו בכזאת במעמד כל אנשי העיר.

מלבי"ם

מהו "ויאסוף לבן את אנשי המקום"? 2

"ויאסוף לבן את אנשי המקום" – מתחילה אסף אותם והתיישב בדבר והמתיק סוד ועשו מה שעשו.

הנצי"ב

מהו "ויהי בערב ויקח את לאה"?

"ויהי בערב ויקח את לאה" – צער גדול גרם בהטעת הצדיק וגרם פיזור תוקף הקדושה. וצא ולמד כי זה סיבה שנעקרה קדושת הבכור אשר בו יתקבצו מלכות וכהונה ושקל כפול בירושה. ולצד המעשה שחשב יעקב ברחל ועשה פעולתו בלאה נתפזרו בחינות הקדושה ותחלש גבורת הקודש.

"ויקח את לאה" – אולי שלא רצתה לרמות יעקב ולקחה בעל כרחיה או בריצוי דברים וזולת זה לא היה צריך לומר אלא, ויבא לאה בתו אליו.

מהו "ויבא אותה"? 1

"ויבא אותה" – הערים להביאה בידו ולא מסרה לא לשלוחי האב ולא לשלוחי הבעל, כדי שלא יהיה לו זמן להכיר בה קודם והביאה בידו. ואין מהמוסר לחתן להזדמן לפניו, ושם עמד לבן עד סמוך לביאתו אליה להמעיט לו זמן ההכרה.

מהו "ויבוא אליה"? 2

"ויבוא אליה" – טעם שלא הרגיש בה, הוא לחששת הצדיק וישר ונאמן רוח לבל יכשל במכשול האנושי אשר יתאו תאוה קודם קרוב אליה ויטיפו ממנו צחצוחי טומאה קודם התחלת מצוה. ומי לנו גדול מיעקב אבינו אשר על כן הרחיק הראות בה ותיכף ומיד בא אליה לשמור חומו בל יחלל בריתו ברית קודש. וגם אחר גמר בי אה לא הכיר בה כי כיבה נרות כמשפט לאוהבי שמו עד אור הבוקר.

אור החיים

מהו "ויבא אותה"? 2

"ויבא אותה אליו" – ולא כתוב לאשה כמו שכתוב ברחל בהמשך משום שבאותה שעה וודאי לא היתה לאשה כל זמן שלא ידע ולא נתרצה יעקב בלאה.

הנצי"ב

נתינת השפחה:

מה עניין נתינת זלפה? 1

"ויתן לבן לה את זלפה" – זלפה ובלהה נפלו בירושה לרחל ולאה מכתובת אדם, ולכן מודיע הכתוב כי שלה היא שפחה וירשה אותה מאמה. לזה דקדק הכתוב "בתו" לצד לרמוז כי לצד שהיתה בתו היא שקנתה שפחה זו מכתובת אמה, לא שהיא קנתה אותה באמצעות דבר אחר. בא לומר שמתנה זו אינה מתנה כפי האמת כי שלה היתה מקודם, אלא לבן הוא שמחשיבה בגדר מתנה.

אור החיים

מה עניין נתינת זלפה? 2

הוא נהג בזהירות יתרה ונתן אותה ללאה ולא ליעקב.

היה זה חשוב אחר כך כאשר יעקב נשא גם אותה, לא היה יכול לעשות כן אלא ביוזמת אשתו אשר היא היתה שפחתה.

רש"י הירש

גילוי הרמאות:

מהו "ויהי בבוקר והנה היא לאה"? 1

"ויהי בבוקר והנה היא לאה" – אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב לרחל סימנים וכשראתה רחל שמכניסים לו לאה, אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותם סימנים.

רש"י

מהו "ויהי בבוקר והנה היא לאה"? 2

"והנה היא לאה" – בדבר שלא נודע מתחילה אמר "והנה".

רשב"ם

מהו "ויהי בבוקר והנה היא לאה"? 3

"ויהי בבוקר" – לשון צער, יגיד על אשר נצטער אותו צדיק על מניעת רחל אמו.

"והנה היא לאה" – שהיו אנשי המקום מרננים בלילה ואומרים היא לאה. ובבוקר הכיר הדיבור ההוא שהעירוהו אנשי המקום כי לאה היתה.

על מה מתלונן יעקב? 1

"מה זאת עשית" – יעקב יקבול על ב' דברים:

1. על המעשה שנתן לו לאה במקום רחל.

2. שעשה הדבר בדרך רמאות.

ומגלה דעתו בזה שלא היה מקפיד כל כך אם לא היה עושה רמאות זה והיה עובר עליו הדרך באלמות ורשע ממה שעשה לו הרמיה. וטעם הקפדתו לצד מה שיצא לו מזה בטעותו, והצדיקים יקפידו למה שנוגע אל הרוחניות ביותר.

"למה רימיתני" – כי יש בזה גנאי ליושבת בחיקו שתהיה נשואה בדרך רמאות, וזה ירחיק חיבוב הזיווג. ולצד כי החליט בדעתו שבוודאי תהיה לו תמיד לאשה הקפיד על זה.

לצד שראה כי מה שהיה היה ואין תרופה לאשר נעשה כי אינו מן המוסר לטעון חזרה, והסכים בדעתו לקחת גם את רחל, לזה לא היה מפליג בהפרש שבין לאה ורחל, שחש כי יגדיל לבן בעבודת רחל יותר ויאמר אליו נעשה תנאי מחדש וירצה לקחת יותר מז' שנים. לזה אמר "למה רימיתני" – למה עשה הדבר בדרך רמאות כי היה יכול להתרצות בלאה בלא אמצעות הרמאות, כי כולם שווים לטובה.

אור החיים

על מה מתלונן יעקב? 2

"הלא ברחל עבדתי עמך" – ומדוע לא נתת אותה לי.

"ולמה רימיתני" – לבעול אשה שלא בידיעתי והרי זה בעילת זנות.

הנצי"ב

תשובתו של לבן:

מהי תשובתו של לבן? 1

"ויאמר לבן לא יעשה כן" – נתכוון לומר כי אנשי המקום מיחו בידו מעשות כדבר הזה. נראה כי טענתו היא כי לא היה בפירוש בשעת התנאי שהגם שלא תנשא לאה יתן לו רחל, ובזה אין סתירה למנהג מהתנאי. כי לעולם תקדים לאה להנשא ובמלאות ז' שנים שיעבוד יעקב אם קדמה לאה ונשאת תיכף ומיד יקח רחל. ואם לא יהיה יושב ומצפה עד שתקדים הבכירה כמשפטי הארץ, כי אין בתנאי דבר מגיד שהתנו לבטל המנהג. ומעתה כששאלת "הבה את אשתי" חשבתי שעל לאה אתה אומר. כי המנהג מנהג ידוע הוא שאין לתת הצעירה קודם ומן הסתם על לאה אמרת ואין בזה רמאות. ולך היה מוטל לדעת כי היא לאה מבלי צורך הודעה, ובזה ביטל טענת "רימיתני". ולצד שתחשוב כי יש הפרש ביניהם לא כן הוא כי שקולים הם אצלי ולא אשאל בעד רחל כי אם ז' שנים. ואם לצד חשקך ברחל ותקפיד על העקבה, הנה היא נתונה לך תיכף ומיד אחר עבור ז' ימי המשתה של לאה. והוא אומר "מלא שבוע זאת" – ז' ימי המשתה ותיכף אתן לך רחל במקדם בעד עבודה שתעבוד עוד ז' שנים. וזה היה מבוקשו של יעקב שקיבל עליו לא להחזיר את לאה.

כיצד לא חשב יעקב על אפשרות זאת?

ויש לנו לדעת איך לא חש יעקב מקודם לטענה זו שאין לתת הצעירה קודם הבכירה, יש לומר שחשב שעל לבן לגלות לו הדבר וזולת זה אין דבר זה מההקפדה המעכבת כשירצה האב לתת הצעירה. וכששאל "הבה את אשתי" מן הסתם על רחל הוא אומר. והיה לו ללבן לומר אליו כי לא יוכל לתת לו רחל קודם שתנשא לאה, והיה הדבר תלוי ביד יעקב או להמתין עד שתנשא לאה או לקחת לאה. ואין זה אלא מן השם "לבן הארמי" וכל טענותיו יש עליהם סתירה – ושמך יגיד עליו.

אור החיים

מהי תשובתו של לבן? 2

השיב לו, לא שתחשוב שעשיתי זאת מפני שאני רוצה לשנות שלא לתת לך את רחל, או שאני רוצה להכריח אותך שתנשא את לאה שלא כרצונך. שבהפך עשיתי זאת למען אוכל

למלא את אשר הבטחתי לך לתת את רחל. ומנהג המקום מעכב כי "לא יעשה כן במקומו" ולא אוכל לתת לך את רחל עד שלא תהיה לאיש. ואם אתן אותה לאיש אחר בשכר עבודת שבע שנים תצטרך להמתין שבע שנים כי לאחר לא אאמין לתת לו בהקפה שישא את לאה ואחר כך יעבוד. לכן הטבתי עמך מה שנתתי לך את לאה. שעל ידי כך תוכל לקחת תיכף את רחל.

מלבי"ם

מהי תשובתו של לבן? 3

"ויואמר לבן לא יעשה כן" – הסביר לו שבדבריו "מתתי אותה לאיש אחר" לא כוון בשביל שהיא קטנה ודילמא חלשה, אלא בשביל שאי אפשר להשיאה לפני הבכירה. ואם כן אין בנתינת לאה רמיה שבלא זה אי אפשר להשיא הקטנה ממנה.

הנצי"ב

מהי תשובתו של לבן? 4

אין אתה בקי במנהגי המקום אצלנו, המבקש את יד הצעירה, מן הסתם מתכוון גם לבכירה. הכל אפוא בסדר גמור אחרי נישואי לאה נתנה לך גם את רחל. "אנחנו" ו"נתנה" מבליטה את הגינות המעשה העומד כביכול בהתאמה גמורה עם מנהגי המקום, כדרך שבדה אותם מליבו. מובן מאיליו שעוד תעבוד עמדי שבע שנים אחרות.

הרמאי הוא יכול לרמות רק את מי שנמסר לידי, את מי שנתן בו אמון, רק בכח האמון הוא יכול לבצע את זממו.

רש"ר הירש

יעקב עובד "ברחל"

- מפרסם בשעת העבודה. – אור החיים
- עבד שבע שנים מלאות. – מלבי"ם
- עבד לפני הנישואים. – הנצי"ב

אין דרך העבודה רגילה או משום שסיפר לכולם בדיוק מדוע הוא עובד, או משום שעבד משך זמן גדול במיוחד, או שאין הוא פורע לאחר אלא לפני.

עבודתו "כימים אחדים"

- היה ראוי לתת מוהר יותר מזה. – ספורנו
- שבע שנים הם רק ימים אחדים. – מלבי"ם
- מעת לעת. – הנצי"ב

או שהם מלאים או שהם פחותים מערכם ממה שמקבל יעקב.

"מלאו ימי"

- שאמרה לי אימי. – רש"י
- שבע שנים. – רשב"ם

"ואבואה אליה"

- נעשה הנישואין. – ספורנו
- לקנותה. – אור החיים
- היא כבר אשתו, כבן נח. – הנצי"ב
- היא קטנה וצריך אביה למוסרה לקידושין. – מלבי"ם
- היא כבר אשתו כי נשלם התנאי. – רש"ר הירש

לדעת חלק מהמפרשים יעקב אומר שרחל היא בעצם כבר אשתו לכל דבר ורק צריך לקבלה – הנצי"ב והרש"ר הירש. ולדעת הספורנו והמלבי"ם כעת צריך לקחתה לאשה.

לבן עושה חתונה ובה מספר פעולות:

1. אוסף את אנשי המקום
 - שיסכימו על המנהג שלא לתת הצעירה לפני הגדולה. – מלבי"ם
 - המתקן סוד איתם ועשה מעשהו. – הנצי"ב
2. נותן את לאה במקום רחל
 - צער גדול, ולכך נעקרה הקדושה מהבכור. – אור החיים
 - לקחה בעל כורחה או בריצוי. – אור החיים

- הביאה בידיו ולא מסרה לשלוחים בכדי שלא יכירו. – אור החיים
- 3. נותן את זילפה
- מתנה מכתובת אימם. – אור החיים
- נתן ללאה ולא ליעקב, וכך יוכל יעקב לשאתה בעתיד. – רש"ר הירש

• לא כתוב שלבן מסרה "לאשה" משום שעדיין לא נתרצה יעקב. – הנצי"ב
כל הפעולות שנוקט לבן בחתונה מטרם היא להעביר את החתונה ולדחוק את גילוי התרמית וזה על ידי אנשי המקום וזילפה. גם דרך מסירת לאה בדרך שלא יגלה יעקב את התרמית.

אבל סוף התרמית להתגלות וכך קרה בבוקר.

- בלילה לא הכירה כי רחל נתנה לה את הסימנים. – רש"י
- לא נודע מתחילה. – רשב"ם
- בלילה היו אומרים אנשי המקום – הנה היא לאה, והם העירו ליעקב. – אור החיים
- יעקב מתלונן ללבן על רמאותו
- מעשה ההחלפה, והרמאות. – אור החיים
- מדוע לא קבלתי את רחל? וכן גרמת לי לישא אשה בלא ידיעתי. – הנצי"ב
- יכולת לקבל את עבודתי בלא רמיה. – אור החיים

לבן עונה

- אנשי המקום לא נתנו לי. – אור החיים
- בתנאי לא נאמר שאם לא תנשא בינתיים היא תהיה לו. – אור החיים
- עשיתי זאת כדי שאוכל לתת לך את רחל. – מלבי"ם הנצי"ב
- אינך בקי במנהגי המקום אצלנו. – רש"ר הירש

חששו של יעקב נתאמת ולבן אכן רימה אותו ועשה זאת בדרך שלפחות לא תראה על פניה כרמאות, או לפחות שתהיה לו אפשרות להסביר את עצמו ולהראות כמי שנהג נכונה.

אבל הדו שיח לא מוביל לפתרון כלשהו לכאורה כי,

1. יעקב הצדיק מקפיד על הרמאות. – אור החיים

2. יעקב מבקש שלא להחזיר את לאה. אור החיים

אם כך מה הפתרון?

3. הנישואין לרחל

מהי הצעת לבן? 1

"מלא שבוע זאת" – **הן שבעת ימי המשתה.**

"גם את זאת" – מיד לאחר שבעת ימי המשתה ותעבוד לאחר נישואיה.
רש"י

מהי הצעת לבן? 2

דברי לבן בערמה, אמר ליעקב "לא יעשה כן במקומנו" כי לא יניחוני אנשי המקום לעשות כן כי נבלה הוא אצלם. אבל ת"מלא שבוע זאת" וניתן לך אני וכל אנשי המקום גם את זאת, שכולנו נסכים בדבר ונעשה לך כבוד ומשתה כאשר עשינו בראשונה.

רמב"ן

מהי הצעת לבן? 3

"מלא שבוע זאת" – עתה לא תמתין רק שבעת ימים שהם שבעת ימי המשתה של אשה זאת היינו לאה ואז תוכל לקחת את רחל בשכר עבודה שעבדת בעדה שבע שנים כפי התנאי. ודע כי לאה נתנה לך בשכר עבודה שתעבוד עוד שבע שנים בעתיד. כי אני מאמין לך ונתתי לך גם את זאת, היינו לאה בהקפה ובאופן שעבודת שבע שנים שעברו היו בשביל רחל ולאה נתנה לך בהקפה בעד עבודה שתעבוד בעתיד. וזה לטובתך שתוכל לקחת את רחל תיכף ואם לא תחפוץ בלאה תצטרך להמתין ימים רבים עד שתנשא לאה לאיש אחר.

מלבי"ם

מהי הצעת לבן? 4

"מלא שבוע זאת" – עוד אמר לו שלא מלאו ימיו של עבודה, שאין כוונתו בשבע שנים עד ראש השנה אלא שבע שנים שלמות מעת לעת והוא שבוע, אם כן מלא שבוע זאת ואחר כך תהיה ההתחייבות בשלמות, כי מאחר שלא כבר נשאת והשבע שנים נתמלאו.

הנצי"ב

מהו "לו לאשה"?

"לו לאשה" – להיות לעזר בהליכות הבית, על כן נקראת – עקרת הבית.

הנצי"ב

מהו "אחרות"?

"עוד שבע שנים אחרות" – אחרות הקישן לראשונות. מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה ואף על פי שברמאות בא אליו.

רש"י

מהו "ויאהב גם את רחל"? 1

"ויאהב גם את רחל" – וגם אהבה יותר מלאה, כלומר בא אליה וגם אהבה.

רשב"ם

מהו "ויאהב גם את רחל"? 2

"ויאהב גם את רחל" – לא בשביל האישות בלבד אלא גם באשר היא רחל, בשביל מעשיה הנמשכים לצורתה האישית.

מהו "מלאה"?

"מלאה" – אף על פי שהיתה היא הראשונה שאין המנהג שימצא אדם קורת רוח אלא בה.

ספורנו

מהו "ויאהב גם את רחל"? 3

"ויאהב גם את רחל" – הזכיר הכתוב שגם אהב רחל יותר מלאה והטעם בעבור כי הטבע לאהוב יותר האשה אשר ידע האדם בראשונה, והנה יעקב אהב רחל שלא כדרך הארץ.

רמב"ן

מהו "ויאהב גם את רחל"? 4

אמר ב' פעמים "גם" אולי שיכוון לרבות שבא בתוספת קביעות אצלה. ומלבד תוספת האמור עוד הוסיף לה שאהבה יותר מלאה. ותמצא כי כפי הטבע ההתמדה תמעיט אהבה וההרחקה תוליד התאוה, והוא סוד מים גנובים ימתקו. לכן אמר "גם" בתוספת קביעות ואף על פי כן אהב אותה ולא נתמעטה האהבה מצד זה הגם שהיה מתמיד אצלה ולא אצל לאה.

אור החיים

מהו "ויאהב גם את רחל"? 5

"ויאהב גם את רחל מלאה" – משמע שהיה אוהב את לאה, זולת שאהב את רחל יותר מלאה. יעקב היה אוהב את רחל מצד עצמה ונוסף על אהבה זו עוד הוסיף בה אהבה מצד לאה, כי ראה את זו כנגד זו ונגלה ביותר יתרונה של רחל. זהו "גם" תוספת אהבה הנמשכת לרחל מן לאה. ויש אומרים שתוספת אהבה זו נמשך מלאה בעבור שמסרה סימניה ללאה, ודבר זה חשב לה לצדקה על כן הוסיף בה אהבה.

כלי יקר

מהו "ויאהב גם את רחל"? 6

"ויאהב גם את רחל מלאה" – שלא היתה אהבת החשק, שעת מלא חפצו תכובה האהבה ולפעמים תהפך לשנאה, רק הגם שבא עליה התמיד באהבתה. ועוד אומר שעוד גדלה האהבה על ידי לאה כי יתרון הדבר ניכר מצד הופכו, ועל ידי ששנא את לאה גדלה עוד יותר מעלת רחל בעיניו והוסיף באהבתה.

מלבי"ם

מהו "ויאהב גם את רחל"? 7

"גם" – במשך שלא נשא את רחל לא הרגישה לאה שאינו אוהב אותה שהרי מתנהג עמה בדרך אישות. ויש אנשים שאין בטבעם להיות מקורבים כל כך לנשותיהם ולא מחמת שנאה הוא. אבל

משעה שנשא גם את רחל הרגישה לאה שמתקרב אל רחל יותר ועדיין לא הרגישה שהוא שונא אותה, אלא חשבה שהוא אוהב את רחל ביותר.

הנצי"ב

מהו "ויאהב גם את רחל"? 1

"ויאהב גם את רחל מלאה" – הרי שאהב גם את לאה ולא זכר לה את מעשה אביה, אף לא גמל לה על כך שבמרמה היתה לאשתו. דומה איפוא שלאה לא פחות מיעקב היתה קרבן לרמאות אביה, היא נתפתתה להאמין באותם מנהגי המקום שלבן בדה מליבו ושלא מדעתה השתתפה במעשה התרמית. הוא אהב גם את רחל, ואהב אותה יותר מאשר את לאה.

רש"ר הירש

– "שבוע"

● שבעת ימי המשתה או שבע שנים. – רמב"ן

● שבעת ימי המשתה. – רש"י

לבן דורש מיעקב עוד תקופת עבודה בתמורה לרחל. האם אלו רק שבעה ימים מאז חתונת לאה, או עוד המתנה של שבע שנים – ספק ברמב"ן.

מה יש בהצעת לבן לאחר גילוי התרמית?

● תקבל את רחל מיד ותעבוד לאחר הנישואין. – רש"י

● אני וכל אנשי המקום נסכים ונעשה לך כבוד ומשתה כבראשונה. – רמב"ן

● תקבל את לאה בהקפה לעוד שבע שנות עבודה או להמתין עד שלאה תנשא. – מלבי"ם

● קודם תמלא שבע שנים מלאות כדי שתהיה ההתחייבות בשלמות. – הנצי"ב

הצעת לבן כוללת נתינת רחל בתמורה לעבודה נוספת. יש בהצעה זאת מראית עין של הוגנות, אבל המרמה שהיתה נשארת ויש כאן ניצול מצבו ורצונו של יעקב.

בפסוק מוזכרת אהבת יעקב לרחל לאחר נישואיהם. הדבר אינו רגיל בכתובים לציין דבר זה.

● אהבה יותר מלאה. – רשב"ם

● בשביל מעשיה. – ספורנו

● שלא כדרך הארץ לאהוב את הראשונה. – רמב"ן

● אהב אותה ולא נתמעטה האהבה לא אצלה ולא אצל לאה. – אור החיים

● הוסיף בה אהבה מצד שהכיר את לאה. – כלי יקר

● הוסיף לה אהבה משום שמסרה את הסימנים לאחותה. – כלי יקר

● שנא את לאה וכך גדלה מעלת רחל והוסיף אהבתה. – מלבי"ם

● לאה לא הרגישה כי יעקב שונאה, אלא שאוהב יותר את רחל. – הנצי"ב

● אהב את לאה למרות הרמאות ואת רחל יותר מלאה. – רש"ר הירש

יש הרואים את האהבה של יעקב בגלל תכונותיה של רחל – הספורנו והכלי יקר בפירוש אחד. יש הרואים את העדפה על לאה, הרשב"ם הכלי יקר המלבי"ם, ויש המפרשים על אהבה לרחל אבל שנאה ללאה – מלבי"ם. ויש מי שמדבר על אהבה גם ללאה וגם לרחל – האור החיים.

● מה שהתחיל אצל יעקב עוד בזמן שהציב ללבן את שכרו "ויאהב יעקב את רחל" מסתיים ב"ויאהב גם את רחל".

● גם יעקב כאביו לוקח את אשתו (2*) מבית בתואל וגם כאן יש נסיון לעיכוב שבסופו של דבר לא מועיל.

● לאה שלכאורה לא היתה מיועדת ליעקב מעמידה מחצית משבטי ישראל ובתוכם הכהונה והמלכות.